

TÁRSADALOM ÉS KÖRNYEZET ÁZSIÁBAN

**PPKE Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport**

**HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Néprajztudományi Intézet**

Budapest, 2023. november 18.

Bölcsészettudományi
Kutatóközpont
**Néprajztudományi
Intézet**

P E A C H
PÁZMÁNY EAST ASIA CLUB HUNGARY

TÁRSADALOM ÉS KÖRNYEZET ÁZSIÁBAN

A társadalom és környezet egymásra gyakorolt hatása mind a társadalom-, mind a humán- és a természettudományok számára egyre jelentősebb kutatási területté válik. Ázsia a világ legnépesebb kontinense, a világ gazdaság egyre fontosabb szereplője és a civilizációs eredetű katasztrófák egyik legnagyobb elszennvedője is. Talán sehol máshol nem érzékelhetőek ennyire az átalakuló gazdaság környezetre gyakorolt hatásai, illetve az ehhez alkalmazkodó társadalmi változások, ezért különösen fontos ezt a területet multidiszciplináris kutatási módszerekkel vizsgálni. Az itt szerzett tapasztalatok tanulságokkal szolgálhatnak nemcsak a régió, de az egész világ számára.

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoportja és a HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpontjának Néprajztudományi Intézete közös konferenciát szervez, amelynek célja a társadalom és környezet összefüggéseinek feltárása a mai Ázsiában.

Időpont: 2023. november 18. (szombat) 9:00–16:40

Helyszín: HUN-REN BTK Történettudományi Kutatóközpont, 1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4., Régészeti Intézet tárgyalóterme, 2. emelet

Nyelv: magyar, angol

Szervezők: Farkas Diána, Papp Bendegúz, Szilágyi Zsolt, Szivák Júlia

Kapcsolat: papp.bendeguz@btk.ppke.hu

Támogató: Magyar Nemzeti Bank

PROGRAM

9:00–9:05	Köszöntő – Szilágyi Zsolt
	I. szekció: A megmaradás törvénye Elnök: Szilágyi Zsolt
9:05–9:30	Szemerey Márton (KRE): A katasztrófák szerepe a japán nemzeti identitás formálásában a történelem szociális reprezentációja tükrében
9:30–9:55	Gulyás Anett (PPKE): Kína környezetvédelmi erőfeszítései és víziói
9:55–10:20	Vadász Fruzsina (HIBIKI): Demográfiai stratégia japánban: a „stratégiai környezet”
10:20–10:45	Breier Erik Tibor: Kávé vagy tea? Modernitás vagy tradíció Kínában
10:45–11:00	Szünet
	II. szekció: Szigeti veszedelmek Elnök: Gyuris Ferenc
11:00–11:25	Muhayyoi Rahimzoda (BCE): Multidimensional poverty: Tajikistan case
11:25–11:50	Firman Zulpikar (ELTE; BIRN): Unlocking the potential of coastal ecosystem service to foster Indonesia’s blue economy
11:50–12:15	Farkas Janka (ELTE): Tiszta Föld az emberi birodalomban: a tajvani humanista buddhizmus környezeti etikája elméletben és gyakorlatban
12:15–12:40	Stempler Ádám (ELTE): Indonézia és az éghajlatváltozás politikai és társadalmi kérdései
12:40–13:30	Ebédészünet
	III. szekció: Tikkasztrendszer Elnök: Szivák Júlia
13:30–13:55	Sági Péter (ELTE): Környezetvédelmi törekvések Indiában
13:55–14:20	Veres Szabolcs (NJE): A környezeti kérdések és a társadalom kapcsolata Közép-Ázsiában
14:20–14:45	Vara Bálint (BCE): Kis ország, nagy ambíciók – Katar átalakuló társadalma a 2022-es futball-világbajnokság hatására
14:45–15:10	Szilágyi Zsolt (HUN-REN): A nomadizmus vége? Visszafordítható-e az urbanizáció Mongóliában?
15:10–15:25	Szünet
	IV. szekció: Ázsiai pázsitokon Elnök: Papp Bendegúz
15:25–15:50	Ulicsni Viktor et al. (HUN-REN): Gerinctelen állatokhoz kapcsolódó népi taxonómia, hagyományos használat és hiedelmek a Hűvös-Gilád-völgyben (Észak-Mongólia)
15:50–16:15	Babai Dániel (HUN-REN): Ahogy a mongol pásztorok az ökológiai változásokat érzékelik egy „stabil” tájban

16:15-16:40	Teleki Krisztina (ELTE): A mongóliai Hangáj-hegység lakóinak természetképe
16:40	Konferenciazárás

RÉSZLETES PROGRAM

I. SEKCIÓ: A MEGMARADÁS TÖRVÉNYE

Elnök: Szilágyi Zsolt

9:05–9:30 *A katasztrófák szerepe a japán nemzeti identitás formálásában a történelem szociális reprezentációja tükrében* (Szemerey Márton, Károli Gáspár Református Egyetem, Keleti Nyelvek és Kultúrák Intézete, Japanológia Tanszék)

Az írott történelem kezdeteitől irodalmi szövegek, történeti krónikák és egyéb dokumentumok tanúskodnak azokról a megrendítő hatásokról, amelyeket a különböző természeti katasztrófák nyomán a japán nép ma is hordoz kollektív emlékezetében. A szigetország földrajzi adottságai miatt elkerülhetetlenül ki van szolgáltatva a földrengéseknek, tájfunoknak, orkán-erejű szélviharoknak, az ismétlődő szökőárnak és az egyes évszakokkal együtt járó további emberpróbáló időjárási viszonyoknak. Egy ilyen társadalom szakadatlanul tudatában van az őt körülvevő természeti környezet erejének, kiszámíthatatlanságának, szigorúságának. Nem véletlen, hogy e hatások együttesen nagyban befolyásolták a japán nép hagyományos ember- és világképét, vallásosságát, akárcsak a hosszú évszázadokon át formálódó nemzeti identitását is. A narratív szociálpszichológia eszköztára hozzájárul a japán társadalom és környezete között felépült kapcsolat mélyebb megértéséhez. Az előadásban a történelem japánokban élő szociális reprezentációjának vizsgálatán keresztül mutatom be azt a sajátos kollektív identitáskonstrukciót, amelyben a természeti és az ember által okozott katasztrófák képesek jelentős mértékben meghatározni egy nemzet önazonosságát.

9:30–9:55 *Kína környezetvédelmi erőfeszítései és víziói* (Gulyás Anett, egyetemi adjunktus, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kína Tanszék)

A világ egyik legnépesebb és iparosodó országában a Reform és Nyitás politikája óta lassan egy fél évszázad telt el. A gazdaság szárnyal, a gazdasági növekedés üteme példátlan, mára már a lakosság több mint fele városokban él. Mindamellet az urbanizáció, az iparosodás számos környezeti problémát szült. Manapság gyakran halljuk, hogy Kína a világ legnagyobb széndioxid-kibocsátója. 2020. szeptember 22-én Xi Jinping elnök az ENSZ közgyűlésén kijelentette, hogy 2030 után

Kína a széndioxid kibocsátást éves szinten csökkenteni fogja és 2060-ra széndioxid semleges lesz. A jelenlegi politikai környezetben sok ország már visszavonta karbonsemlegességre vonatkozó ígérését, vajon Kínának milyen tervei vannak és hogyan tartja be ígéreteit és mi valósulhat meg belőle? Az előadás azt a folyamatot mutatja be, hogy milyen aktuális tervei és programjai vannak Kínának és bemutatja az eddig elért leglátványosabban megvalósult sikereket. Hogyan tudja Kína az élhető környezetet, a politikai akaratot és a társadalmi nyomást összeegyeztetni, illetve milyen aggodalmak vannak a jövőre nézve, amelyek befolyásolhatják a környezetvédelmi ígérek megvalósítását.

9:55–10:20 Demográfiai Stratégia Japánban: a „Stratégiai Környezet” (Vadász Fruzsina, állandó szerző és Szerkesztőségi munkatárs, HIBIKI Japanisztikai Folyóirat; titkár, Andrassy Alumni Klub)

Egy nemzet honvédelmi, belpolitikai és diplomáciai stratégiáját, annak háttérkapacitását nagyban befolyásolja annak a népességpolitikája. Vadim Bezverbny, az Orosz Humanitárius Tudományos Alapítvány kutatója, illetve a RAND Corporation munkatársai, Martin C. Libicki, Howard J. Shatz és Julie E. Taylor is megerősítik ezt a nézetet. Amíg 2018-ban az ország népessége a CIA World Factbookjának adatai alapján valamivel több, mint 126 millió fő volt, 2021-ben mindez a szám ugyanazon forrás szerint valamennyivel több, mint 124 millió főre csökkent, 2023-ban tovább csökkent kicsivel több, mint 123 millióra. Ehhez képest a Nippon.Com a 2020. október 1-jei népszámlálási eredményeket valamennyivel több, mint 122 millió főben adta meg egy 2021. július 6-i demográfiai jelentésében, amelyhez az adott dátumig további 868 177 fő népességszámcsökkenés járult hozzá. A már említett Nippon.Com oldal egyik, 2022-es demográfiai előrejelzése szerint az ország 2013-ban 127,30 millió főt jelentő lakossága 2060-ra 86,74 millió főre fog csökkenni, ami 2110-ben fogja elérni a 42,86 millió főt. Németh Gergely, jelenlegi Védelempolitikáért Felelős Helyettes Államtitkár egy korábbi írásában egy nemzet stratégiaalkotását tekintve kiemeli a „stratégiai környezet” jelentőségét. Milyen adottságokkal bír a rohamosan csökkenő demográfiai trendeket felmutató Japán, ami az említett „stratégiai környezetet” illeti? Ezek az adottságok hogyan befolyásolják a japán nép gondolkozásmódját? Milyen elméletekkel nevezi meg mindezt a kulturális antropológia és a szociálpszichológia tudománya? Milyen művészetbeli felfogásokhoz és művészeti ágakhoz

vezet mindez? A jelen előadás a fent feltett kérdésekre igyekszik választ adni.

10:20–10:45 *Kávé vagy Tea: Modernitás vagy Tradíció Kínában* (Breier Erik Tibor, alumni, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kelet-Ázsia tanulmányok MA)

Kínát a teakultúra őshazájának tekintjük, a teafogyasztás hagyománya több ezer évre nyúlik vissza, és történelme során szinte töretlen népszerűségnek örvendett. Azonban mostanában egy új kihívó jelent meg a színen, ez pedig a kávé. A kávé egyre nagyobb népszerűségnek örvend, elsősorban a fiatalok körében. Ez nemcsak a fogyasztásban, hanem a mezőgazdasági termelés terén is megmutatkozik, hiszen számos területen a termelők tea helyett kávébabot kezdenek termesztani. Új kávézók pedig szinte percenként nyílnak az országban. Sokan a kávé kultúrát a nyugati világgal és a globalizációval azonosítják, szemben a teaházak hagyományos jellegével, azonban a kávéfogyasztás is egyre inkább a kínai kultúra részévé válik, ahogy a legnagyobb kávélánc szerepét is egy kínai cég vette át. Jelenleg úgy tűnik, hogy a kávéfogyasztás terjedése már megállíthatatlan, azonban ez nem fogja kiszorítani a teafogyasztást, hanem inkább a két ital egymás mellett fog létezni.

II. SZEKCIÓ: SZIGETI VESZEDELMEK

Elnök: Gyuris Ferenc

11:00–11:25 *Multidimensional poverty: Tajikistan case* (Muhayyoi Rahimzoda, Ph.D. Candidate, World Economy Department, Institute of International Relations and Political Science, Corvinus University of Budapest)

Poverty is a multifaceted issue that affects a significant portion of the global population with 641 million individuals in extreme poverty accounting for 9% of the world's population as for 2022 (World Bank, 2023). Poverty encompasses deprivation of fundamental human capabilities – food security, education, basic rights, dignity, and income. Developing nations are particularly susceptible to this issue and this vulnerability is exacerbated by governance shortcomings, poor infrastructure, as well as inequitable access to financial resources, healthcare, and sanitation. Tajikistan, like many other developing countries, confronts substantial poverty challenges. At the start of the XXI century, an alarming statistic revealed that over 95% of the Tajik population lived in extreme poverty. Since then, significant advancement has been made in the country's propoor

development. The poverty rate measured by the national poverty rate (equivalent to US\$ 3.2 in 2011 PPP terms) has witnessed a remarkable decline to 26.3% by 2019 (World Bank 2023a). Despite Tajikistan's great strides towards poverty reduction, the country still remains the most impoverished in the Central Asian region both in terms of poverty rate and per capita GDP level. It is puzzling that why despite Tajikistan's considerable anti-poverty initiatives, it continues to hold the title of the poorest country in Central Asia and Europe. The paper aims to answer the research question by reviewing existing literature including data of ministries and agencies' reports, reviews and reports of international organizations, expert reviews and evaluations, regional development programs. The preliminary results of the paper show that poverty reduction policies have predominantly centered on addressing income poverty overlooking multidimensional poverty. Many Tajik households grapple with numerous dimensions of poverty including health, education and living standards. In recent years there hasn't been limited improvement in non-income poverty indicators. Even though the concept of multidimensional poverty is now widely recognized, it has received scant attention in a remote country like Tajikistan. Therefore, the purpose of this research is to explore the nature of multidimensional poverty in the country with the potential to consider the findings while designing and implementing poverty reduction policies. Tajikistan case is worth researching as it is essential to acknowledge the substantial role of Tajikistan in the Central Asian region. Despite its relatively small territorial expanse, the country's geographical proximity to politically and economically unstable Afghanistan confers upon its pivotal role in shaping regional dynamics with also its contribution to water challenges in the region.

11:25–11:50 *Unlocking the Potential of Coastal Ecosystem Service to Foster Indonesia's Blue Economy* (Firman Zulpikar, ELTE Eötvös Loránd University, Faculty of Science, Institute of Geography and Earth Sciences, Department of Social and Economic Geography; Research Center for Oceanography (RCO), National Research and Innovation Agency (BRIN), Indonesia)

Ecosystem services will play an important role in fostering Indonesia's Blue Economy agenda for 2023–2045. However, the lack of national-level data could potentially lead to economic losses and overlooking the importance of ecosystem services. On the other hand, directly valuing ecosystem services would require enormous resources, time and cost. My paper will offer a potential solution to address this data gap by utilising a

number of published primary economic valuation studies to estimate the mean economic value of ecosystem services through a meta-analysis for value transfer. A key strength of this method is its ability to summarise a large number of reported valuation estimates, helping to visualise and quantify the diverse direct and indirect contributions of coastal ecosystem services to human well-being in monetary value. Integrating ecosystem services into ocean management could unlock long-term blue economy growth opportunities while raising public awareness of the important role of coastal ecosystems.

11:50–12:15 *Tiszta Föld az emberi birodalomban: a tajvani humanista buddhizmus környezeti etikája elméletben és gyakorlatban* (Farkas Janka, doktorandusz, ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, Sinológia program)

Az 1980-as évek végére Tajvan gazdasági csodája kezdett a végéhez érni, amely nemcsak társadalmi változásokat, hanem környezeti kihívásokat is hozott magával. Az ország gyors átalakulása mezőgazdaságból kapitalista piacgazdasággá jelentős mennyiségű nem lebomló szemét keletkezését eredményezte, kiváltva ezzel egy hulladékkezelési válságot. A tajvani kormány ekkor még nem volt elég kompetens a probléma orvoslásában, így a hulladékkérdés megoldására különböző civil kezdeményezések jöttek létre. Ebben az időszakban a Tzu-Chi Buddhista Alapítvány különösen meghatározó szerepet játszott, mint társadalmi szerepvállaló és ökológiai szemléletformáló erő. Ezzel párhuzamosan, a Tzu-Chi-hez hasonló más humanista buddhista szervezetek, mint a Dharma Drum Mountain és a Fo Guang Shan, szintén elkezdtek implementálni az ökológiai alapelveket és környezeti etikát programjaikba és vallásos tanításaikba. Ezeknek a buddhista szervezeteknek a vallás és ökológia összefonódása következtében alkalmazkodniuk kell a hagyomány és a modernitás, valamint a szakrális és a profán dimenziók közötti kettősség potenciális konfliktusaihoz. E kettősség feloldása érdekében a humanista buddhizmus újra értelmezi a Tiszta Föld hagyomány tanításait, amelynek elméleti és alkalmazott környezeti etikai aspektusait mutatom be kutatásomban.

12:15–12:40 *Indonézia és az éghajlatváltozás politikai és társadalmi kérdései* (Stempler Ádám, egyetemi tanársegéd, ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék)

A több mint 17 000 szigetből álló Indonézia az éghajlatváltozás negatív hatásainak egyik leginkább kitett ország a világon. Ennek egyik legmarkánsabb példája, hogy a délkelet-ázsiai szigetország fővárosát a tengerszint emelkedése és az egyre gyakoribbá váló áradások következtében a közeljövőben áthelyezik Dzsakartából Borneó szigetére. Mindeközben a Cambridge-i Egyetem és a YouGov brit adatelemző cég 2019-es felméréséből az derült ki, hogy a vizsgált 25 ország közül Indonéziában a legnagyobb a klímaváltozást tagadók aránya. Az ország lakosságának 18%-a úgy véli, hogy a tapasztalható változások nincsenek összefüggésben az emberi tevékenységgel. Mindazonáltal az utóbbi években egyre többet lehet hallani indonéz viszonylatban az erdőirtás fokozódó üteméről, a szénenergiától való túlzott függőségről, a levegő minőségének romlásáról, illetve a biodiverzitás csökkenéséről. Jelen előadás elsősorban arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen tényezők állhatnak a klímaváltozást tagadók felülreprezentáltságának hátterében. A vizsgálat során külön figyelmet kap az indonéz kormány retorikája és gyakorlati politikája, valamint az oktatás és az iszlám vallás szerepe.

III. SEKCIÓ: TIKKASZTRENDISZER

Elnök: Szivák Júlia

13:30–13:55 Környezetvédelmi törekvések Indiában (Sági Péter, tanársegéd, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Indológia Tanszék)

Számos országhoz hasonlóan a 20. századi fejlődés kihívások elé állította az indiai társadalmat is a természeti környezet erőforrásainak mindinkább növekvő felhasználása és az ezzel együtt sokasodó problémák orvoslása terén. A független India első jelentős feladatai vízgazdálkodási projektek kivitelezése és mezőgazdasági fejlesztés voltak, amelyek társadalmi haladás mellett az ökoszisztéma fokozott igénybevételével is jártak, csakúgy, mint a nem kellő szigorral szabályozott iparosítás. Előadásomban szeretném röviden ismertetni az indiai társadalom hagyományos értékeit tükröző törekvéseket a folyók, köztük a Gangá és a Jamuná megtisztítására, a fenntartható és bio mezőgazdasági módszerek megőrzésére, az aszályal való küzdelemre, valamint bemutatni a vidék és város kapcsolatát, a városi környezet rendbetételére irányuló civil és állami kezdeményezéseket, beleértve az innovatív hulladékgazdálkodást. Milyen példát mutatnak a világnak a vidéki India elszánt asszonyai? Hogyan halad a csaknem tízéves Tiszta India Program? Hol ért India már el olyan

sikert, amely más országok számára is példamutató? Miként lehet a gondokból akár társadalmi tőkét kovácsolni?

13:55–14:20 A környezeti kérdések és a társadalom kapcsolata Közép-Ázsiában (Veres Szabolcs, Neumann János Egyetem, Eurázsia Központ, Közép-Ázsia Műhely)

Annak ellenére, hogy Közép-Ázsia a világ egyik legdinamikusabb fejlődését felmutató régiója, az elmúlt húsz év során a környezeti kihívások egyre nagyobb befolyást gyakoroltak a régió öt országának – Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán, Türkmenisztán, Üzbegisztán – társadalmára. E hatások következményei pedig különösen Közép-Ázsia legsebezhetőbbnek tekinthető szegény falusi és az urbanizáció peremvidékén élő társadalmi réteget érintették. A Közép-Ázsiát fenyegető főbb környezetre gyakorolt problémák között szerepel a régió országait érintő – szovjet gazdasági szerkezeten alapuló – jelenleg egyfajta szerkezeti átalakulást felmutató gazdasági kihívások, valamint az ebből adódó megnövekedett ipari és mezőgazdasági termelés következtében létrejött kezeletlen hulladékoknak és melléktermékeknek a környezetre gyakorolt negatív behatásai, amelyek nemcsak a lokális, hanem a regionális természeti kincsek szennyezésének kockázatát is jelentősen megnövelik. Emellett a régiót már most is érintik a globális éghajlatváltozás következményei, amelyek a következő évtizedben várhatóan jelentősen átalakítják Közép-Ázsia országainak gazdasági és társadalmi szerkezetét.

14:20–14:45 Kis ország, nagy ambíciók – Katar átalakuló társadalma a 2022-es futball-világbajnokság hatására (Vara Bálint, doktorandusz, Budapesti Corvinus Egyetem)

Az előadás célja, hogy feltárja a Katarban rendezett futball-világbajnokság szociokulturális hatásait és következményeit az országban. A huszonkettedik alkalommal megrendezett esemény sok tekintetben elütött az eddigi rendezésektől, sok szempontból az első és a legek világbajnoksága volt: az első, amelyet egy muszlim országban rendeztek, az eddigi legkisebb területű állam adott otthont a világ második legnépszerűbb gigarendezvénynek, az eddigi legkisebb lakosságú rendező, legkisebb távolságok. Mindezt egy olyan országban, ahol a futballkultúra nem gyökeredzik túl mélyen, és alig több, mint fél évszázados független múltra tekint vissza. Az előadás bemutatja Katar elmúlt 13 évét, amelyben helyet kapnak a megrendezés elnyerésétől eltelt társadalmi változások, a 2017-es blokád, illetve a megrendezés körüli társadalmi kihívásokra és megoldásokra fókuszál. A világbajnokság megrendezése mérföldkövet

jelentett az ország életében, kérdés, hogy a jövőben hogyan tudják hasznosítani a tanulságokat.

14:45–15:10 *A nomadizmus vége? Visszafordítható-e az urbanizáció Mongóliában?* (Szilágyi Zsolt, HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet)

Mongóliában az elmúlt évszázadban két jelentős modernizációs hullám zajlott le. Az első a konszolidált szocializmus időszakában egy felülről jött kezdeményezés volt, amely sok esetben átgondolatlan, ideológiai, politikai célok érdekében megvalósított erőfeszítések mentén törekedett a mongol gazdaság – és társadalom – tudatos átalakítására. A második hullám sokkal inkább a piacgazdaság bevezetése után létrejött spontán változások következménye, amelyek sokkal mélyrehatóbb – és időben jóval gyorsabban lejátszódó – változásokat generált. Előadásom címében nem véletlenül utaltam Caroline Humprey és David Sneath 1999-ben megjelent könyvére? A csaknem negyedszázad megjelent összefoglalás vetette fel a kérdést, vajon az ezredforduló turbulens politikai folyamatai, a piacgazdaság bevezetése milyen mértékben fogja átalakítani a belső-ázsiai sztyeppe övezet lakóinak hagyományos életmódját. A nomadizmus nem tűnt el, de a változás jelenleg is itt zajlik előttünk, és bár a végét nem ismerjük még, azt el kell ismerni, hogy az utóbbi nagyjából három évtizedben a nomád életforma visszaszorulását, illetve soha nem látott mértékű, drasztikus átalakulását tapasztalhatjuk. Az előadás nem vállalkozhat a címben feltett kérdések megválaszolására, elsősorban a közelmúltban lezajlott folyamatok bemutatására koncentrál, röviden kitérve a város és a vidék közötti migráció elmúlt időszakban tapasztalt irányváltásaira, a mongol gazdasági átalakulás következtében létrejött társadalmi változásokra és az életmódváltás térhasználatban megfigyelhető hatásaira is.

IV. SZEKCIÓ: ÁZSIAI PÁZSITOKON

Elnök: Papp Bendegúz

15:25–15:50 *Gerinctelen állatokhoz kapcsolódó népi taxonómia, hagyományos használat és hiedelmek a Hűvös-Gilád-völgyben (Észak-Mongólia)* (Ulicsni Viktor, HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet; Avar Ákos, ELTE BTK Mongol és Belső-ázsiai Tanszék; Molnár Zsolt, HUN-REN ÖK Ökológiai Kutatóközpont; Batdelger Gantuya, Botanic Garden and Research Institute, Mongolian Academy of Science, Babai Dániel, HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet)

Gerinctelen fajokkal kapcsolatos etnozoológiai kutatások elsősorban a trópusok ehető ízeltlábúira összpontosítanak, és sokkal kevésbé Ázsia mérsékelt égővi területein fellelhető tudásra, a teljes gerinctelen fauna hagyományos taxonómiai, ökológiai vagy kulturális vonatkozásaira pedig alig. Kutatásunk célja a mongóliai Mörön régióban élő hagyományos gazdálkodást folytató darhatók gerinctelen fajokra vonatkozó helyi ökológiai ismereteinek dokumentálása volt. Megvizsgáltuk, mely gerinctelen állatfajokat ismerik a helyiek, milyen népi taxonokat használnak, mit tudnak a morfológiai és ökológiai jellemzőikről, az e fajok által kiváltott gazdasági hatásokról, kulturális vonatkozásokról. Félig strukturált és képalapú kérdéseket tettünk fel, mely során több mint 100 népi faj azonosítását regisztráltuk; 14 faj kapcsán említettek közvetlen emberi hasznvételt (4 gyógyászati, 2 fogyasztott, 1 csaliként, 7 előrejelzőként), 4 faj kapcsán pedig a tabuk jelentősége volt kiemelkedő. A fajok túlnyomó többségét a megkérdezettek személyes tapasztalatból ismerték, az iskola és a média hatása elhanyagolható volt. Vizsgálataink bizonyították a gerinctelen fajokra vonatkozó kiterjedt hagyományos tudást a régióban és jó alapul szolgálhatnak e tudás egyéb vonatkozásainak részletesebb feltárásához.

15:50–16:15 *Ahogy a mongol pásztorok az ökológiai változásokat érzékelik egy „stabil” tájban* (Babai Dániel, HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Néprajztudományi Intézet; Batdelger, Gantuya, HUN-REN Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet; Biró Marianna, HUN-REN Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet; Molnár Ábel, Magyar Agrártudományi Egyetem, Biológia Tudományi Doktori Iskola; Avar Ákos, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Mongol és Belső ázsiai Tanszék; Sharifian, Abolfazl Bahraman, Department of Rangeland and Watershed Management, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran; Molnár Zsolt, HUN-REN Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet)

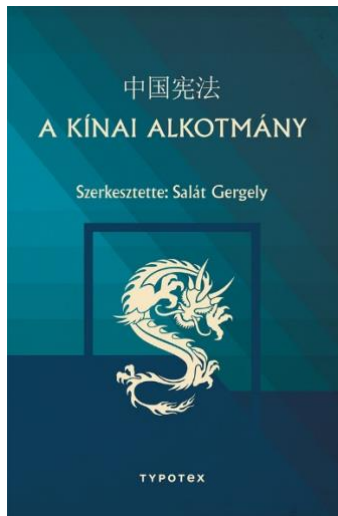
A tájhasználat változása, elsősorban a túllegeltetés, valamint a klímaváltozás a Mongólia erdőssztyepp-övében található gyepek átalakulásának legfontosabb hajtóerői. A globális és lokális hatások befolyásolják a gyepek fajkészletét, amelyet a helyi pásztorok érzékelnek. Félig strukturált és „terepi” interjúk, valamint résztvevő megfigyelés segítségével tártuk fel 33 pásztor ökológiai változásokkal kapcsolatos lokális percepcióját. A pásztorok elmélyült tudással rendelkeznek a tájban érzékelt változásokról a gyepek, vizes élőhelyek és erdők kapcsán. A trendek kapcsán 32, a vegetáció változásával kapcsolatos indikátor került elő, összesen 14 élőhelytípusban. Az érzékelt változások három

kategóriába sorolhatók: 1.) hosszú-távú (évtizedes léptékű) trendek, 2.) zavarást követő regeneratív szukcesszió, 3.) rövid-távú fluktuációk. A helyi pásztorok hagyományos ökológiai tudásukra épülő lokális indikátorok segítségével monitorozzák az ökológiai folyamatokat, és alakítják adaptív tájhasználatukat. A kedvezőtlen változások megfordítása érdekében a pásztorok összefogást sürgetnek a legeltetés mobilitásának növelése, a degradálódó legelők regenerációjának elősegítése érdekében. A program megvalósítását a mongol pásztorok gyakorlati tapasztalatokra épülő ökológiai tudása támogatja.

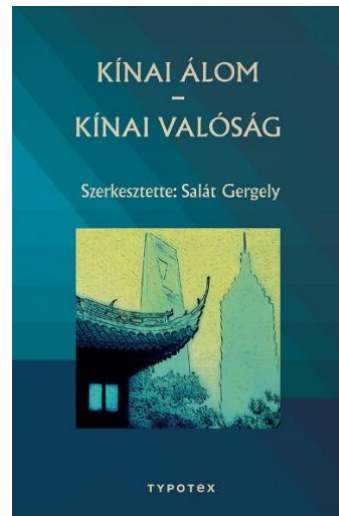
16:15–16:40 A mongóliai Hangáj-hegység lakóinak természetképe (Teleki Krisztina, ELTE BTK, Mongol és Belső-ázsiai Tanszék, Mongolisztikai Kutatóközpont)

A folyókban, tavakban, gyógyvizekben, erdőkben és legelőkben gazdag, sajátos flórával és faunával rendelkező, vulkanikus Hangáj-hegység (4008 m) Mongólia három hegyvonulatának egyike. Magashegységi része négy megyére terjed ki; számos család él völgyeiben jószágaival. A nomadizáló életmód a ridegtartásos állattartáson alapul, melyre az aszály és a téli fagy jelenti a legnagyobb veszélyt. A helyiek a Hangáj-hegységet mint örömük forrását, életük alapját tisztelik. Harmóniában élnek a természettel, így az esetleges vadászatra, fakivágásra külön rítusok során kérnek engedélyt a terület gazdászellemeitől. A buddhizmus 17. századi jelenléte óta a szerzetesek különböző szertartásokat mutatnak be a Hangáj-hegység, erdők, vizek helyszellemeinek, hogy a lakosság és az állatállomány jólétét, gyarapodását, a megfelelő időjárást biztosítsák. A mongolok hagyományos természetszeretete mellett azonban napjainkban a jószágtolvajlás, az illegális fakitermelés, a bányászat veszélyt jelent a régióban. Az előadás *Veneration Practice of the Khangai Mountain Range in Mongolia* (Stein-Arnold Exploration Fund of the British Academy, SA21/210010) és *A mongol Hangáj-hegység vallásföldrajza* című projekt (NKFIH OTKA FK_21, 138052) részeredményeit mutatja be, szemléltetve a helyi társadalom környezethez való viszonyát.

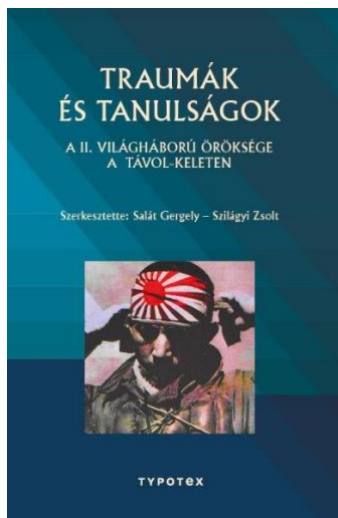
EDDIG MEGJELENT TANULMÁNYKÖTETEINK

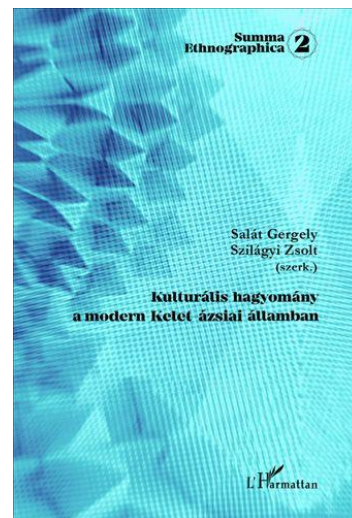
A kínai alkotmány
Szerk. Salát Gergely
Budapest, Typotex Kiadó, 2015.
220 o., 2900 ft

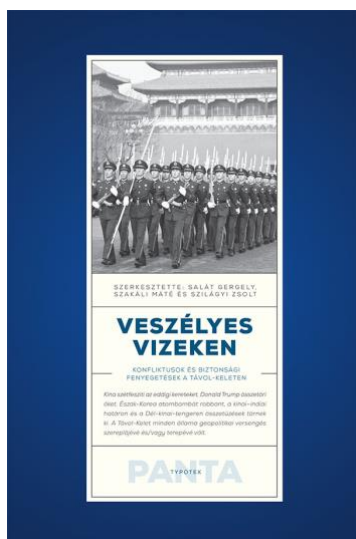
Kínai álmok – kínai valóság
Szerk. Salát Gergely
Budapest, Typotex Kiadó, 2015.
329 o., 4200 ft

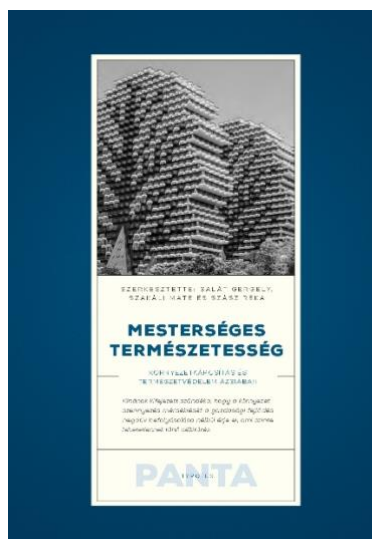
**Traumák és tanulságok
A II. világháború öröksége
a Távol-Keleten**
Szerk. Salát Gergely – Szilágyi
Zsolt
Budapest, Typotex Kiadó, 2016.
305 o., 3900 ft

**Kulturális hagyomány a
modern kelet-ázsiai államban**
Szerk. Salát Gergely – Szilágyi
Zsolt
Budapest, L'Harmattan Kiadó,
2016.
280 o., 3200 ft

Veszélyes vizeken
Konfliktusok és biztonsági fenyegetések a Távols-Keleten
 Salát Gergely – Szakáli Máté – Szilágyi Zsolt (szerk.)
 Budapest, Typotex Kiadó, 2019.
 368 o., 4200 ft

Mesterséges természetesség
Környezetkárosítás és természetvédelem Ázsiában
 Salát Gergely – Szakáli Máté – Szász Réka (szerk.)
 Budapest, Typotex Kiadó, 2020.
 190 o., 3400 ft

A könyvek kedvezménnyel megrendelhetők a typotex.hu, illetve a webshop.harmattan.hu oldalon.

ORIENT EXPRESSZ – INTERNETES RÁDIÓMŰSOR ÉS PODCAST

Az Orient Expressz a Civilradio.net és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoportjának műsora, amely minden kedden este Ázsiába viszi el a hallgatókat. Utazások Iszlámábádtól Diliig, Tokiótól Kuala Lumpurig, Delhitől Maniláig. Pekingi pártközpont, kambodzsi dzsungel, szöuli villanegyed. Kalkuttai taxisok, ulánbátori nomádok, jakartai politikusok. Lámák, imámok és sámánok, adzsumák, sengnük és hikikomorik. A legnagyobb kontinens, négy milliárd ember és egy rádióműsor. Ázsia felül-, oldal- és alulnézetből.

Orient Expressz, az ázsiai kultúrák, népek, országok magazinja a Civilradio.net-en. Adás: keddenként 20:00–21:00 között. Ismétlés: szombatonként 17:00–18:00 között. A korábbi epizódok meghallgathatók az expresszorient.blog.hu oldalon, továbbá a Soundcloudon (<https://soundcloud.com/orientexpressz>), az iTunes-on és az egyéb podcast alkalmazásokban is.

A műsor készítői Farkas Dia, Kenéz Janka Borbála, Gulyás Csenge, Günsberger Dóra, Papp Bendegúz, Salát Gergely, Szakáli Máté, Szivák Júlia és Szilágyi Zsolt. Utazzon velünk!